

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

[Bespreking van: A. Goldgar (2007) Tulipmania: money, honor, and knowledge in the Dutch Golden Age]

Petram, L.

DOI

[10.18352/bmgn-lchr.6973](https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.6973)

Publication date

2009

Document Version

Final published version

Published in

Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden

License

CC BY

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Petram, L. (2009). [Bespreking van: A. Goldgar (2007) Tulipmania: money, honor, and knowledge in the Dutch Golden Age]. *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, 124(2), 279-281. <https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.6973>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (<https://dare.uva.nl>)

Goldgar, A., *Tulipmania. Money, Honor, and Knowledge in the Dutch Golden Age* (Chicago: University of Chicago Press, 2007, xx + 425 blz., \$30,-, ISBN 0 226 30125 7).

Journalisten verwijzen in tijden van economische oververhitting en de onvermijdelijk daarop volgende neergang altijd graag naar de Nederlandse tulpengekte die in de winter van 1636-1637 haar hoogtepunt kende. Verblind door de gekte betaalden Nederlanders toen immense bedragen voor zoiets nietigs als tulpenbollen; hoe hebben we nu weer zo dom kunnen zijn om veel te veel te betalen voor dotcom-aandelen? Of voor huizen? Of voor Amerikaanse sub-prime hypotheeklen? Het is niet verwonderlijk dat journalisten juist voor de tulpengekte kiezen, aangezien zij de eerste zeepbel uit de geschiedenis is waarover veel bekend is. En daar komt nog eens bij dat het over mannen gaat die in herbergen speculeerden op de waarde van zoiets ogenschijnlijk doodgewoons als tulpenbollen. Dat maakt samen dat de episode erg tot de verbeelding spreekt.

Anne Goldgar brengt in haar groots opgezette boek nuances aan in de karikaturale voorstelling die veelal van de tulpengekte gegeven wordt. Door de positie van de tulpe in de samenleving van de Nederlandse Republiek nauwgezet te analyseren, probeert zij te beargumenteren dat er eigenlijk nauwelijks sprake was van een gekte. Het beeld dat wij kennen van de tulpengekte is grotendeels bepaald door de pamfletliteratuur die een zwaar overtrokken voorstelling van zaken geeft. Was er dan ook geen sprake van crisis? Toch wel, maar Goldgar betoogt dat het veeleer een sociaal-culturele crisis was die op de winter van 1636-1637 volgde dan een financiële.

Het betoog van Goldgar ontvouwt zich als volgt. In het eerste hoofdstuk beschrijft zij hoe de tulpe in de Nederlanden geïntroduceerd raakte. De bloem werd binnen korte tijd zeer populair onder amateur-botanici die haar vooral waardeerden om de verscheidenheid waarin zij voorkomt. De speciale waarde die de botanici aan de tulpe hechtten, bracht echter ook een competitie-element in het netwerk van de liefhebbers. Al gauw werden de bollen niet alleen uitgewisseld tussen geïnteresseerden, maar ook voor geld verhandeld. Men betaalde soms aanzienlijke bedragen voor de bollen en Goldgar laat zien dat dat komt doordat de tulpen precies in de zeventiende-eeuwse smaak pasten. De tulpen die het hoogst gewaardeerd werden (exemplaren met verschillende kleuren in gevlamde en gevlekte patronen), hadden dezelfde uiterlijke kenmerken als bijvoorbeeld marmer en jaspis – steensoorten die bij de elite zeer geliefd waren. Tulpen werden dan ook veelvuldig afgebeeld tussen andere exotische verzamelobjecten. De tulpe was meer dan een gewone bloem.

De tulpenverzamelaars maakten deel uit van hechte netwerken, die elkaar geregeld ontmoetten en daarbij informatie over de tulpenhandel uitwisselden. Alle betrokkenen bij de handel waren volgens Goldgar dus prima op de hoogte van de manier waarop de handel gevoerd werd. Bij die handel waren eer en vertrouwen van het grootste belang; daarin verschilde hij niet veel van andere vroegmoderne takken van handel. Maar bij de tulpenhandel was het

vertrouwen tussen de koper en de verkoper nog belangrijker, doordat het bijna uitsluitend termijnhandel betrof: de bollen werden aan het begin van de herfst geplant en pas in de lente werd zichtbaar wat voor bloem er uit de bol opkwam. In de tussenliggende tijd – de periode waarin de meeste handel plaatsvond – kon niemand controleren of de bol die op papier verhandeld werd daadwerkelijk zo'n bijzondere tulp op zou leveren als de verkoper beweerde.

De prijzen die betaald werden voor tulpenbollen stegen aanzienlijk in de eerste helft van de jaren 1630, maar zij verbleekten vergeleken bij de prijzen die in de winter van 1636-1637 betaald werden. Begin februari 1637 was het opeens gedaan met de prijsstijging – zonder dat daar een duidelijke oorzaak voor aan te wijzen is. Dit leverde geen eindeloze reeks faillissementen op, zoals in de historiografie vaak beweerd is, maar doordat vele handelaren hun verplichtingen niet nakwamen werd wel het fundament – de eer en het vertrouwen van de handelaren – onder de handel weggeslagen. De stroom pamfletten die dit opleverde laat duidelijk de maatschappelijke ontregeling in de Republiek zien. Ze tonen de vragen die de Nederlandse maatschappij na de crash bezighielden: wie is er nog te vertrouwen? En welke sociale mechanismen in de samenleving zijn nog wel in werking? Maar de weergave van de tulpengekte in de pamfletten moet niet al te letterlijk worden genomen; de satire heeft de werkelijke gang van zaken sterk uitvergroot.

Het boek blinkt uit door voorbeeldig archiefonderzoek en een zeer grondige analyse van de pamfletten over de tulpengekte. Daarnaast is het in een prachtige beeldende stijl geschreven. Inhoudelijk overtuigt Goldgars betoog op bijna alle punten: geen historicus zal nog durven beweren dat de op eer en wederzijds vertrouwen gebaseerde Nederlandse samenleving geen knauw opliep als gevolg van de tulpengekte. Maar in haar ijver om te bewijzen dat de gekte de sociale conventies ontwrichtte, gaat Goldgar te gemakkelijk voorbij aan de financiële implicaties van de bollenhandel. Ze doet het voorkomen alsof de voor de tulpenbollen betaalde prijzen volkomen rationeel waren. De bollen werden volgens de auteur nu eenmaal als zeer bijzonder beschouwd en daarom was het niet meer dan logisch dat de handelaren er zoveel geld voor over hadden. Sterker nog, 'if the market had held, it would have been supremely sensible to invest one's money in tulip bulbs' (227). Goldgar gaat zelfs zover om de prijzen die voor de tulpenbollen betaald werden te vergelijken met de waardebeoordeling van goud. Volgens Goldgar is het enige wat telt hoeveel geld mensen ergens voor over hebben, maar ze gaat er hierbij aan voorbij dat tulpen vermenigvuldigd kunnen worden, ziek kunnen worden (de gewilde gevlamde en gevlekte patronen worden overigens veroorzaakt door ziekte, maar dat wist men in de zeventiende eeuw nog niet), kunnen rotten en aan mode onderhevig zijn. Dit is allemaal bij goud niet het geval.

Daarmee ontbreekt in het boek een overtuigende verklaring voor de hoge prijzen van de winter van 1636-1637 en ook naar de oorzaak van de crash blijft het gissen. Dat is vooral voor de meer financieel-economisch geïnteresseerde lezer jammer, maar het neemt niet weg dat deze nieuwe studie naar de tulpengekte ons meer vertelt dan alle voorgaande studies bij elkaar en dat

Goldgar met haar *case study* naar de bollenhandel prachtig laat zien hoe de vroegmoderne Nederlandse samenleving functioneerde.

Lodewijk Petram, Universiteit van Amsterdam